

TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU

MERKEZ HAKEM KURULU

2008-2009 SEZONU HAKEMLERE YÖNELİK TALİMATLAR

Türk Futbolunun Saygın Üyeleri, Değerli Hakemler,

Futbolun bütünleyici unsurlarından biri olan siz hakemlerin, gösterecekleri performans, Türk Futbolunun gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede gerek sezon başında yapılan seminerlerde ele alınan konular, gerek sizlerin bireysel olarak yapacağı hazırlık çalışmaları yeni sezona eksiksiz başlamak için oldukça önemlidir.

Sezon başı seminerlerinde ele alınan ve sizler tarafından tartışılan konuların da ışığında Hakem, Yardımcı Hakem ve Dördüncü Hakem El Kitabı hazırlandı. Bu kitap; Uluslararası Oyun Kuralları, UEFA değerlendirmeleri ile Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Müsabaka Talimatları ışığında kaleme alındı. Bu kitapta yer alan konuların bütünü talimat niteliğindedir. Ancak, bu talimatta ana başlıklar altında ele alınan konular, özellikle dikkatinizi çekmek istediğimiz alanlara yöneliktir. Burada belirtilenlerin bu bağlamda değerlendirilmesini; ancak bu konulara ilişkin ayrıntılı açıklamaların Hakem, Yardımcı Hakem ve Dördüncü Hakem El Kitabı'nda ele alındığının unutulmaması gerektiğini belirtiriz.

Hakem; tarafların adaletinden, dürüstlüğünden asla şüphe etmedikleri kişidir. Oyun kurallarını uygularken dikkat edeceğiniz husus budur. Bunu başarıyla uygulayan hakem saygı uyandırır. Hepinizin başarılı bir sezon geçirmesini dileriz.

Merkez Hakem Kurulu

1. Uygunluk

- Hakemler; sakatlık, meslekî, ailevî ve tatil gibi nedenlerle uygun olmamaları durumunda, maç atamasını beklemeden, MHK bölge sorumlusunu en kısa zamanda haberdar edip Hakem İşleri Müdürlüğü'ne pazartesi günleri saat 14.00'e kadar yazılı olarak bilgi vermelidir.
- Asla bir maçı sakat olarak yönetmemelisiniz.

2. Seyahat-Konaklama ve Çevre ile İlişkiler

- İyi hazırlanınız ve sağduyulu olunuz. Maçtan ve görevdeyken geçen tüm zamanınızdan zevk alınız.
- Hakem ekibi, görev yapacağı yere maçtan bir gün önce varmalıdır.
- Zorunlu hallerde özel araçla yapılacak seyahat, sadece, MHK bölge sorumlusundan alınacak izin ile yapılabilir.
- Hakemlerin stada gelişi, tüm müsabakalarda ve her türlü hava koşulunda maçın başlama saatinden en az iki saat önce olmalıdır.
- Hakemler, herhangi bir aile üyesi ya da arkadaşı ile seyahat etmemeli (sadece hakem ekibi); gidilen şehirde dost ve akraba ziyaretlerinden kaçınmalıdır.
- Hakemler, aşırı bir konukseverlik beklememeli ve istememelidir.
- Otel rezervasyonu konusunda titiz davranınız. Otele yerleşmeden önce, herhangi bir takımın oyuncuları veya yöneticilerinin orada kalıp kalmadığını öğreniniz. Eğer kalan veya kalacak olan varsa, başka bir otele yerleşiniz. Şayet o ilde kalınacak başka bir otel veya uygun yer yok ise, MHK bölge sorumlunuz ile temasa geçiniz.
- Müsabaka başlamadan 2 saat önce ve müsabaka mahallinden ayrılıncaya kadar cep telefonlarınızı kapalı tutunuz.
- Hakem soyunma odasına asla ziyaretçi kabul etmeyiniz.
- Soyunma odanıza o müsabakada görevli olan temsilci, gözlemci ve saha komiserinden başka kimsenin girmesine izin vermeyiniz.

3. Basın Röportajları

- Hakemler, MHK'dan izin almadan, maça ilişkin hiçbir konu hakkında basınla röportaj yapmayacaklardır.
- İzinli veya izinsiz beyanda bulunan hakem, yaptığı tüm açıklamalardan sorumludur.
- Klasman grubundaki hakemlerin, ilk muhatap olacakları resmi kişi MHK Bölge Sorumlusu, il hakemlerinin ise İHK başkanlarıdır.

4. Sahada Yer Alma Hakem

- En iyi yer, hakemin doğru karar verebileceği yerdir. Yer alma hakkındaki bütün tavsiyeler ihtimallere dayanmaktadır ve o ana kadar maç içinde takımlar, oyuncular ve olaylar hakkındaki belirgin bilgiler kullanılarak ayarlanmalıdır.

- İyi yer alma ve yandan görüş, faulün şiddeti ve koşullarının doğru değerlendirilmesi için önemlidir. Bu bakış açısına sahip yardımcı hakem de, hakeme gerekli bilgileri sağlayabilir.
- Hakemler, esnek ve geniş çapraz çizgi kullanmanın yararlarının bilincinde olmalıdırlar.
- Mümkün olan her durumda hakem, yardımcı hakemle göz temasını koruyarak, oyunu kendisi ile yardımcı hakem arasında tutmayı ilke edinmelidir.
- Hakem, pozisyonun dışında ve solunda yer almalıdır. Bu durum, oyunun ve yardımcı hakemin görüş alanı içinde tutulmasını, topun ve oyuncuların kendisine çarpmasını önler.
- Hakem, oyuna ve oyunculara müdahale etmeden, oyunu görebilmek için, mümkün olduğu kadar pozisyona yakın olmalıdır. Hakem, koşan ve top süren oyuncuların kendisini göremeyeceğini unutmamalıdır. Pozisyonun nasıl gelişeceğini önceden sezerek uygun yer almaya özen göstermelidir.
- "Görülmesi gereken" her zaman topun civarında değildir.

Yardımcı Hakemler

- Bayraklarını kaldırdıkları zaman hakemi bekliyorlar demektir. Aşağıdaki durumlarda bayraklarını indirmelidir:
  - Hakem, bayrağa rağmen, kendi başına karar verdiği zaman,
  - Bayrağı görmesine rağmen gol kararı verdiği zaman,
  - Top rakip takıma geçtiği zaman,
  - Veya bunlardan hiçbiri olmazsa 6-7 saniye sonra.
- Yardımcı hakemler, sondan ikinci savunma oyuncusu ile veya eğer top sondan ikinci savunma oyuncusundan kale çizgisine daha yakın ise, top ile aynı hizada olmalıdır.
- Yardımcı hakemler ceza sahasına yakın serbest vuruşlarda kale çizgisini de görecektir şekilde sondan ikinci savunma oyuncusu ile aynı hizada (ofsaydı kontrol ederek) pozisyon almalıdır.
- Yardımcı hakemlerin yüzleri her zaman oyun alanına dönük olmalıdır. Zira bu durumda ofsayt tespiti kolaylaşır.
- Topun kale çizgisinden tamamen çıkıp çıkmadığını kontrol etmek için, yardımcı hakemler topla beraber kale çizgisine kadar gitmelidir.

5. Hakemi Aldatmaya Yönelik Davranışlar

Hakemi aldatmaya yönelik davranışlara bağlı olarak, oyun alanının herhangi bir yerinde yapılan bu hareketler, sportmenlik dışı davranış sebebiyle sarı kart ile cezalandırılmalıdır.

Hakemi aldatmaya yönelik davranışlar aşağıdaki durumlarda meydana gelebilir:

- Oyuncular arasında **hiçbir temasın olmadığı durumlarda,**
  - Hücum oyuncusu, rakibine hafif **temasta bulunduğu,**
  - Bir oyuncunun rakibi ile teması **başlatmasının** ardından,
  - Rakibinden olası bir temas **bekleyen** oyuncu tarafından,
  - Kasti olarak ve açık bir şekilde rakibin topa sahip olmasını engellemek için topu elle tutmak,
  - Kasıtlı olarak topu tutarak, elle oynayarak gol atmaya çalışmak,
  - Sakat numarası yapıp, top kendisine geldiğinde, kalkıp topa doğru koşmak.
- Ne yazık ki, hakemin işini daha da zorlaştıran bu gibi kötü davranışların sayısı artmaktadır. Hakemler, bu gibi olaylara karşı dikkatli olmalı ve aldatmaya yönelik davranışların oyun içerisinde azaltılması için bu hareketleri ciddi şekilde cezalandırmalıdır.

Hakemi aldatmaya yönelik davranışların cezalandırılmaması kabul edilemez.

6. El İşaretleri

- Genel kural olarak, belirgin el işaretleri yapılmamalıdır. Ancak, bazı durumlarda belirgin olmayan el işareti (oyuncu ve seyircilerin dikkatini çekmeyen gizli işaretler) hakeme çok faydalı olabilir. El işareti açık bir anlam ifade etmelidir. Bu anlam, maç öncesi konuşmalarda tartışılmış ve uzlaşmış olmalıdır.

7. Bayrak Kullanımı

- Hakemin bayrağı her zaman görebilmesi için, yardımcı hakemlerin oyun esnasında bayraklarını devamlı olarak sahaya ve dolayısı ile hakeme bakan elinde taşımaları tavsiye edilir.
- Yardımcı hakemler, kendilerine daha iyi görüş çizgisi sağlayacağı düşüncesiyle bayraklarını sağ elleri ile kaldırmalıdır.
- Hakeme hemen işaret verilmesi gereken durumlarda, bayrak değiştirmeden beklenen işaret derhal verilmelidir.
- Asıl olan, zamanında ve doğru işaretin verilmesidir.

8. Disiplin Kontrolü

Hakeme İtiraz

- Oyun Kurallarına göre, sözle ya da hareketle hakeme itiraz eden oyuncu uyarılmalıdır.
- MHK, hakemlerin itirazlara karşı katı bir tutum sergilemelerini ve sarı kart ile cezalandırmalarını beklemektedir.

- Hakeme sportmenlik dışı fiziksel temas, kırmızı kart ile cezalandırılmalıdır.
- Hakemler, sadece olayı başlatan oyuncu ya da oyuncuları değil itirazlarda bulunan diğer oyuncuları da cezalandırılmalıdır. Bu gibi olaylarda yer alan tüm oyunculara, uygun cezalar verilmelidir. Bu karmaşada olayları başlatan oyuncular tespit edilemediyse, olayların içindeki oyuncular arasından, her takımdan en az bir oyuncuya sarı kart verilmelidir.
- Sözle, hareketle veya hakeme doğru koşmak suretiyle hakeme itiraz eden oyuncular ihtar almalıdırlar. (Eğer oyuncu saldırgan, taciz edici veya hakaret içeren dil ve/veya beden dili kullanırsa kendisine kırmızı kart gösterilmelidir). Oyuncunun hırsından dolayı gösterdiği tepki ile hakemin kararını protestoya yönelik tepkisi birbirinden ayrılmalıdır.
- Hakeme kart göstermesi için sözle ya da işaretle uyarıda bulunan oyunculara mutlaka ihtar verilmelidir. Ancak kart göstermeyi geciktirerek, oyuncunun bu davranışına sebep olmayınız.
- **MHK, saha içinde ve dışında hakemlere itiraz edilmesi ve tacizde bulunulmasına son verme konusunda karardır.**

9. Kartların Duyurulması

Oyun başlamadan önce ve devre arasında, koridor ve benzeri mekanlarda verilen ihtar ve ihraçlar o devrenin başında anons edilmelidir. Hakemden bu bilgiyi alan dördüncü hakem, bu bilgiyi hemen saha kenarında görev yapmakta olan Federasyon Temsilcisi'ne vermeli, Temsilci de, bu bilgiyi anında anons görevlisine iletmelidir. Görevli maç ya da devre başlamadan gerekli anonsu yapmalıdır.

10. Hakemin Maça Gelememesi veya Devam Edememesi

- Müsabaka Yönetmeliğine göre yedek bir yardımcı hakem atanabilir. Onun tek görevi devam edemeyecek olan yardımcı hakemin yerini almak veya gerektiğinde dördüncü hakemin yerini almaktır.

11. Olay, Erteleme ve Tatil Etme Gibi Durumlarda Takip Edilecek Süreç

- Hakem; Süper Lig, TFF 1. Lig, TFF 2. Lig, TFF 3. Lig ve Türkiye Kupası müsabakalarında (oyun sırasında hakemin oyunu tatil etme yetkisi istisna) Federasyon temsilcisi ve/veya gözlemci ile **işbirliği kurarak** gerçekleşen olay, erteleme ve tatil etme gibi durumlarda mutlaka MHK raportörüne veya MHK Bölge Sorumlusuna ya da Hakem İşleri Müdürlüğüne bilgi vermelidir.

12. İlave Zamanın Gösterilmesi ve Anons Edilmesi

- Dördüncü hakemler, hakemin talimatına bağlı olarak her bir devre sonunda verilen en az ilave zaman gösterildiğinde, bu göstergenin sadece her bir devrenin son dakikasının sonunda gösterilmesi gerektiğini unutmamalıdırlar.
- Hakemden ilave zaman süresini alan dördüncü hakem, bu bilgiyi hemen saha kenarında görev yapmakta olan Federasyon Temsilcisi'ne vermeli, Temsilci de, bu bilgiyi anında anons görevlisine iletmelidir. Anons görevlisi, dördüncü hakemin tabelada ilave zamanı gösterdiği anda "Oyuna en az ..... dakika ilave edilmiştir" şeklinde anons yapmalıdır.

13. Dördüncü Hakem - Teknik Direktör – Teknik Alanda Bulunanlar

- Dördüncü hakem, hakemin beklentilerine uygun olarak (maçtan önce konuşulduğu şekilde) görevlerinin bilincinde olmalıdır, fakat teknik direktörün herhangi bir müdahale olmadan görev sorumluluklarını yerine getirmesine imkân sağlamalıdır. "Dikkat çekmeme" yaklaşımı tavsiye edilmektedir.
- Dördüncü hakem, çatışmadan çok, önleyici bir tutumla teknik alanları kontrol etmelidir.
- Teknik direktör ve teknik alanda bulunanlar, sorumlu davranışlar içinde bulunmalıdırlar.
- İlke olarak, sorumluluklarını yerine getiren teknik direktör işini yapmakta özgürdür, fakat açıkça hakemi ya da yardımcı hakemleri eleştirdiği durumlarda bu davranışını sonlandırmak için gerekli önlem alınmalıdır.
- Oyuna müdahale eden, hakemlere itiraz eden, teknik alanı sık sık ihlal eden görevliler uyarılmalı, gerektiğinde oyun alanından çıkartılmalıdır.

14. Pozisyon Gereği Oyun Alanı Dışına Çıkan Oyuncunun Değerlendirilmesi

Savunma Oyuncusu

- Topla oynama çabası içinde olan savunma oyuncusunun pozisyon gereği oyun alanı dışına düşmesi sonrası gelişen pozisyonda -sakatlık durumu hariç-, o oyuncu sondan ikinci savunma oyuncularından herhangi biri olarak kabul edilmelidir.

Hücum Oyuncusu

- Topla oynama çabası içinde olan hücum oyuncusunun pozisyon gereği oyun alanı dışına düşmesi sonrası gelişen pozisyonda, o oyuncunun oyun alanına dönüp aktif oyuna katılması halinde, rakip kale çizgisine toptan ve en az iki savunma oyuncusundan daha yakın ise söz konusu oyuncu ofsayt addedilir.

15. Golde İşbirliği

Yardımcı Hakemler

- Bir gol atıldığında ve kararda hiçbir şüphe olmadığında, hakemle göz temasında bulunmalı ve daha sonra süratle orta çizgiye doğru 25-30 metre bayrağını kaldırmadan koşmalıdır.
- Topun kale çizgisini tamamen geçip geçmediği konusunda:
  - Topun kale çizgisini tamamen geçtiğini belirtmek için yardımcı hakem, orta çizgiye doğru 25-30 metre süratle koşmalıdır.
  - Topun tamamının kale çizgisini geçmediği ve oyunun normal olarak devam ettiği durumlarda yardımcı hakem, hakem ile göz göze gelmeli ve eğer gerekirse belirgin olmayan (Hakeme verilecek gizli işaret) bir el işareti yapmalıdır.
- Eğer onun düşüncesine göre gol doğru şekilde kaydedilmemişse, yardımcı hakem sabit durmalıdır. Hakem, daha sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsa kendisine danışabilir. Hakem bu duraksamayı dikkate almıyorsa, onun verdiği karara uyararak hızla orta çizgiye gelmelidir.

16. Gol Kutlaması

- Hakemler, bir gol atıldığında oyuncunun sevincine ve mantıklı kutlamalara izin vermeli; fakat aşırı zaman kaybına sebep olduklarından, önceden planlanmış figürler içeren kutlamalara ise müdahale etmelidir.
- Ayrıca aşağıdaki durumlarda da oyuncuya ihtar verilmelidir:
  - Hakemin fikrine göre, tahrik edici, alaycı veya kışkırtıcı hareketler yaparsa.
  - Atılan golden sonra çevre parmaklıklarına tırmanırsa.
  - Formasını çıkarır veya başını forması ile örterse.
  - Başını veya yüzünü maske ya da benzer bir nesne ile örterse.
- Hakemler, slogan ya da reklamı göstermek için formanın yukarıya çekilmesinin sarı kartlık bir durum olmadığını unutmamalı ve bu davranışı yapan oyuncuları hakem raporunda belirtmelidir.

17. Avantaj

- Avantajın olası kullanımını (ya da oyunu durdurmayı) düşünürken, hakem ihlalin yapıldığı takımın, oyunun devam etmesinden avantaj elde edip etmediğini (takım yararı) değerlendirmelidir. Çünkü sadece top hakimiyeti bir takım için her zaman bir avantaj değildir. Hakemlerin, mümkünse ihlali yapmayan takımın gerçekten hücum olasılığına sahip olup olmadığını değerlendirmek için "bekle ve gör" yaklaşımını benimsemeleri tavsiye edilmektedir.
- Eğer hakem, bir faulün tehlikeli ya da ciddi olduğuna karar verirse, çok önemli bir atak yoksa oyunu durdurmalıdır. Çünkü, oyunu kontrol altında tutmak "takım yararından" daha önemlidir.
- Bu koşullarda hakem faulü yapan oyuncunun ikinci sarı kart görmesi gerektiğini ya da ilk faulden dolayı doğrudan kırmızı kart ile ihraç edilmesi gerektiğini düşünüyorsa, avantaj göz ardı edilmeli (bariz gol şansı durumları haricinde) ve hemen serbest vuruş verilmelidir.

18. Fauller ve Fena Hareketlerde İşbirliği

- * "Dikkatsiz", oyuncunun mücadeleye girdiğinde dikkatsiz ve düşüncesiz davrandığı veya tedbirsiz hareket ettiği anlamına gelmektedir.
- Eğer bir faule, dikkatsiz olarak hüküm verilmişse, başka bir cezai yaptırıma gerek yoktur.
- * "Kontrolsüz", oyuncunun rakibi için tehlike veya sonuçlarını hiçbir şekilde düşünmeden hareket ettiği anlamına gelmektedir.
- Kontrolsüz şekilde oynayan bir oyuncuya ihtar edilir.
- * "Aşırı kuvvet kullanma", oyuncunun gerekenden çok fazla kuvvet kullandığı ve rakibini sakatlama durumunda olduğu anlamına gelmektedir.
- Aşırı kuvvet kullanan bir oyuncu oyundan ihraç edilmelidir.
- Bir faulün şiddetini belirlerken (tekme atmak, çelme takmak, üstüne atlamak, vurmak, itmek, ya da şarj gibi) hakemler, aşağıdaki kriterleri göz önünde bulundurmalıdır:
  - Niyet ya da kötü niyet unsuru,
  - Oyuncunun hareketinin hızı (şiddeti),
  - Topa hakim olma şansı,
  - Rakibinin güvenliğini ve sağlığını tehlikeye atıp atmadığı.

Fiziksel Temaslar (Ellerin/Kolların Kullanımı)

- Haksız teması, savunma ya da hücum oyuncusu başlatabilir. Eğer her iki oyuncu da haksız temas kullanırsa, teması başlatan taraf aleyhine serbest vuruş/penaltı vuruşu verilir. Buna ek olarak her iki oyuncuya da disiplin cezası verilebilir.

Köşe Vuruşları / Serbest Vuruşlar Öncesinde Kolların Kurallara Aykırı kullanımı

- Hakemler, ceza alanı içinde ve özellikle de köşe vuruşları ve serbest vuruşlar öncesinde kolların kurallara aykırı olarak kullanımı yönünde giderek artan bir eğilim olduğunu ve bu hususun üzerinde dikkatle durulması ve ihlal durumunda gerekli yaptırımları uygulamak gerektiğini bilmelidirler.
- Hakemler, pozisyon almak amacıyla rakibi tutmak, itmek ve çekmek için kollarını kurallara aykırı olarak kullanan oyunculara, top oyuna sokulmadan önce sözlü uyarıda bulunmaya devam etmelidirler. Bu uyarı herkesin görebileceği net ve kararlı biçimde olmalıdır.
- Hakemin ilk engelleyici hareketinden (uyarı) sonra ve top oyuna sokulmadan önce herhangi bir benzer kötü davranış, davranışın şiddetine göre sarı ya da kırmızı kartla cezalandırılmalıdır.
- Top oyuna sokulduktan sonra (ve ilk önleyici ve/veya disiplin hareketini takiben) hakemler, tolerans seviyelerini değiştirmeden, devam eden tutmalara, itmelere vb. ihlalleri yapan takıma göre serbest vuruş ya da penaltı vuruşu vererek daha sert bir tutum sergilemelidir. Uygun durumlarda, daha fazla disiplin cezaları da gerekli olabilir.

Ceza Alanı Yakınındaki ve İçindeki Fauller

- Hakemin görüş alanı dışında, bilhassa yardımcı hakemin bulunduğu yere yakın, ceza alanı yakınında ve içinde savunma oyuncusu tarafından direkt serbest vuruşu gerektiren bir ihlal yapılmış ise, yardımcı hakem, hakemin nerede bulunduğunu ve ne karar verdiğini belirlemek için ilk önce hakem ile göz göze gelmelidir.
- Eğer hakem hiçbir karar vermemişse, yardımcı hakem, elektronik bip sinyalini kullanmalı, bayrağını göğsüne çapraz şekilde götürmeli ve bariz şekilde köşe bayrağına doğru taç çizgisi boyunca hareket etmelidir.
- Yardımcı hakemler genelde ofsayt tespitine odaklanmaktadır. Seçici dikkatle sadece ofsayt tespitine değil faul ve fena hareketlere de üst düzeyde motive olunmalıdır.
- Hakemin verdiği bir karar sonrasında, kulaklık sistemi ya da işaretlerle doğru iletişimi kuramadıkları takdirde yüz yüze görüşme yapılması önerilir. Ancak zorunlu olmadıkça bu yöntem kullanılmamalıdır.

19. Serbest vuruşlarda yönetim

- Hakem serbest vuruşları en kısa sürede kullandırmalıdır.
- Ceza alanı yakınındaki serbest vuruşlarda hakem, 9.15 metre uzaklığı belirgin biçimde geri geri adımlayarak ölçümlerken (oyun alanı üzerinde 9.15 metre uzaklığın işaretlendiği bölgeler de dahil) barajın soluna doğru gitmeli; topu, barajı ve yardımcı hakemi görecektir şekilde uygun bir yer almalıdır. Bu konumda olayları yanlış görme ya da gözden kaçırma olasılığı azalır.
- Baraj oluştuktan ve hakem yerini aldıktan sonra tekrar baraja gitmesine neden olan oyuncu ya da oyunculara ihtar vermelidir.

20. Sakatlanmada İşbirliği

Hakem:

Bir oyuncunun sakatlanması durumunda aşağıdaki talimatları izlemelidir:

- Düşüncesine göre eğer oyuncunun sakatlığı ciddi ise, oyunu hemen durdurmalıdır.
- **Oyuncuya sorduktan sonra**, bir ya da en fazla iki tane doktorun oyun alanına girerek sakatlığın durumunu belirlemesine ve oyuncunun güvenle oyun alanından çıkarılmasına izin vermelidir. Oyuncunun oyun alanında tedavisine izin vermemelidir.
- Oyuncunun oyun alanından en kısa sürede çıkarılması için sedye taşıyıcılarının da sedye ile birlikte doktorun yanında oyun alanına girmesi gerekmektedir.
- Yarası kanayan bir oyuncu, oyun alanını terk etmelidir. Hakem kanamanın durduğundan emin olana kadar oyuncu oyun alanına giremez. Bir oyuncu, üzerinde kan bulunan forma giyemez.
- Sakatlanmadan dolayı gerilimin yükseldiği durumlarda, oyuncuların topu oyun alanı dışına atmaları beklenmeden oyun hakem tarafından durdurulmalıdır.

Hakem, Aşağıdaki Durumlarda, Oyun Alanı İçinde Tedaviye Müsaade Etmelidir

- Kaleci sakatlandığında,
- Bir kaleci ve bir başka oyuncu çarpışır ve derhal tedaviye ihtiyaç olursa,
- Ciddi bir sakatlanma meydana geldiğinde, örneğin, içeri çekilmiş dil, bayılma, kırık bacak.

Yardımcı veya Dördüncü Hakem

- **Yardımcı veya dördüncü hakem, hakemden işaret almadan sağlık görevlilerinin sahaya girmelerine engel olmalıdır.**
- Yardımcı veya dördüncü hakem, oyuncunun hazır olduğunu belirtirse, hakem sakatlanan oyuncunun oyun alanına dönmesine izin verebilir.

21. Taç Atışı

Hakem, taç atışını, topun taç çizgisini geçtiği yerden yaptırmalıdır.

- Top taca çıktığında, gerekiyorsa topun çıktığı yere yaklaşmalı, diyagonalden ayrılmalıdır. Taç atılacak yeri eliyle açık bir şekilde göstermeli, gerekirse düdük çalarak oyuncuyu atış yeri konusunda uyarmalıdır. Buna rağmen oyuncu, tacı doğru yerden atmazsa, taç diğer takımın bir oyuncusu tarafından kullanılmalıdır.
- Rakip oyuncuların, taç atışının kullanıldığı noktaya 2 metreden daha yakın olmamaları gerektiği hakem / yardımcı hakemlere hatırlatılır.

22. Hakemlerin Müsabakanın Bitiminden Sonra Oyun Alanından Ayrılmaları

- Oyunun bitiminden sonra hakemler, oyuncuların ve teknik alandakilerin oyun sahasını terk etmelerini beklemeli ve olası olayları tespit etmelidirler.
- Hakemlerin soyunma odasına gitmek zorunda kaldığı hallerde dördüncü hakem sahada kalarak gerekli tespitleri yapmalıdır.
- Dördüncü hakem maç bitiminde hakemlerin yanına kimseyi yaklaştırmamaya özen göstermelidir.

MAÇ ÖNCESİ, ESNASI VE SONRASINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

1. Bir görevin başarılmasında ön hazırlık, ekip ruhu ve ekip motivasyonu çok önemlidir. Müsabakaya sadece kuralları uygulamak için değil, aynı zamanda yönetmek için çıkınız. Yönetici kimliğinizle her şeyi kontrol etmeli, problemleri hiçbir etki altında kalmadan çözmelisiniz. Hakem zor kararları çekinmeden veren, verdiği kararın arkasında duran kişidir.
2. Ekibinizi en zor durumlar için hazırlamalı ve onlardan en üst düzeyde yararlanmalısınız. Güven duygusunu yerleştiremez, sorumluluğu paylaşamazsanız başarısızlık kaçınılmaz olur.
3. Müsabaka tebligatı sizi heyecanlandırmalı, hazırlığınızı en iyi şekilde yapmanıza vesile olmalıdır. Beklediğiniz maç dışında bir görev sizin için bir sınav niteliğindedir. Bu sınavı başarıyla tamamlayanlar yeni sınavlara hazır olurlar.
4. Müsabakanın başarıyla tamamlanması, özel yaşantınıza, problemsiz seyahatinize, konforlu konaklama olanaklarınıza ve ekibinizle uyumunuza bağlıdır.
5. Bunlarda bir sorun yoksa, maçta da bir sorun olmayacaktır. Olsa da sizden kaynaklanmayacak ve kolay çözülecektir.
6. Hakem, sezgisiyle olabilecekleri önceden tahmin etmeli ve gereken önlemleri önceden almalıdır. Maçın nasıl geçeceğini, oyuncular arasındaki rekabet veya gerilimi hissederseniz, yönetici hakemlikle bunları kontrol altına alırsınız.
7. Oyuncuların, verdiği kararlar tepkisi normalin dışına çıkmamalıdır. Kararlı tutumunuz, tutarlılığınız, vücut diliniz rakibe yönelik sert, kasıtlı ve sportmence olmayan davranışlara izin vermeyeceğinizi göstermelidir. Faul kararınızdan sonra sizi yönlendirmeye, yönetmeye kalkışan oyuncuları işinize karışmaması konusunda etkili bir şekilde uyarınız. Israrında veya tekrarında sarı kartla cezalandırınız.
8. İhtar veya ihracı gerektiren açık ihlalleri mutlaka cezalandırınız. Dakika, skor, itiraz veya tepkiler sizin kararlılığınızı bozmamalıdır. Bunu yapamazsanız, oyunu kontrolde zorluklarla karşılaşacaksınız.
9. Müsabaka başında, müsabaka sırasında, ikinci devre başında oyuncuların giysi ve gereçleri dikkatlice kontrol edilmeli (yüzük, bileklik, kolye, toka, küpe vb) takılara asla izin verilmemelidir. Hakemler de takı takmamalıdır.
10. Oyuna girecek yedek oyuncuların giysi ve gereçleri, dördüncü hakem tarafından dikkatlice kontrol edilmeli, değişiklik formunun doğru doldurulup doldurulmadığından emin olunmalıdır. Bilhassa oyuncunun forma numarası ve değişikliğin yapıldığı dakika dikkatlice kontrol edilmelidir.
11. TFF Süper Lig ve TFF 2A Ligi'nde 1-99 arası olan forma numaraları 2008-2009 sezonunda TFF 2B Liginde de uygulanacaktır. Bu hususta hakemler dikkatli olmalıdırlar.
12. Güvenlik toplantısı saat 10.0'da yapılacağı için dördüncü hakemin saat 09.30'da stadda hazır bulunması gereklidir.
13. Maçlarda olay olsun olmasın tüm raporlar ertesi günü saat 12.00'ye kadar Ankara Hakem İşleri Müdürlüğü'ne fakslanacaktır. Raporların asılları İstanbul Hakem İşlerine APS ile gönderilecektir.
14. Maçların zamanında başlamasını engelleme girişimlerine karşı önlemlerinizi zamanında alınız. Zaman çizelgesine uyunuz ve maçları müsabakanın temsilcisiyle koordineli olarak mutlaka zamanında başlatınız.
15. Maç görevlendirilmenizde size göre sakınca ya da kaygı uyandıracak bir atama (aynı takımın maçına üst üste atanma, daha önceki maçta bir problem, gidilecek ilde yaşamış olmak vb.) varsa mutlaka MHK Bölge sorumlusuna bildirin.
16. Seyahatlerinize özen gösteriniz ve ekibinizle birlikte hareket ediniz.
17. Maç görevinizi ekibinizden başka birileri ile paylaşmayınız, başkalarını haberdar etmeyiniz.
18. Maç içersinde olabilecek her şeye hazırlıklı olunuz ve sağduyunuzu kullanınız.